

27.11.2010

METSO luonnonhoito –tukiryhmän kokous

Aika 23.6.2010 klo 9-14
Paikka Tapion Sali (Soidinkuja 4, Hki Malmi)

Paikalla	YM	Saara Lilja-Rothsten
	Metsäkeskus asiantuntijapalvelut	Pirita Soini
	ELY Uusimaa	Jani Seppälä
	Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi	Markus Nissinen
	Metsähallitus luontopalvelut	Aulikki Alanen
	Stora-Enso	Pekka Kallio-Mannila
	Metla	Maarit Loiskekoski
	HAMK	Henrik Lindberg
	Metsäkeskus viranomaispalvelut	Ilkka Koivisto
	Metsähallitus metsätalous	Erkki Hallman
	Tapio	Timo Soininen
		Lauri Saaristo

Muut kutsutut

Metsäteollisuus	Antti Otsamo
Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme	Jukka Suhonen
Metsämännut	Janne Soimasuo
Metsäliitto	Armi Purhonen
Metsähallitus metsätalous	Petri Heinonen
Metsäkeskus asiantuntijapalvelut	Timo Vesanto
MMM	Marjukka Mähönen
Tornator	Maarit Sallinen
UPM metsä	Sami Oksa
UPM Silvesta	Jukka Koivumäki
SYKE	Harri Tukia
	Jukka-Pekka Jäppinen
SLL	Risto Sulkava

1. *Kokouksen avaus*

Puheenjohtaja Timo Soininen avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Lauri Saaristo totesi, että tukiryhmään on kutsuttu aiempaa laajempi osallistujien joukko. Tavoitteena on saada mahdollisimman monet metsäorganisaatiot osallistumaan METSO luonnonhoidon kehittämiseen.

2. *Edellisen kokouksen muistio*

Edellisen kokouksen 22.1.2010 muistioon ei ollut huomautettavaa. Muistio on laitettu nettiin osoitteeseen www.metsavastaa.net/METSOLuonnonhoito.

3. *Valtakunnalliset luonnonhoidon kehittämishankkeet 2010*

Saaristo esitteli käynnissä olevat metsien ympäristönhoitoa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä tukevat valtakunnalliset hankkeet 2010. Tänä vuonna kehittämishanketoiminta kattaa useita eri METSO elinympäristötyyppejä ja rakennepiirteitä, kuten lehdot, puustoiset suot ja perinneympäristöt, metsäpalo- ja paahdeympä-

27.11.2010

ristöt. Elinympäristökohtaisilla kehittämishankkeilla on omia tuki-, asiantuntija- tai ohjausryhmiään, joissa käsitellään kunkin elinympäristön luonnonhoidon ongelmia ja kehittämistarpeita.

METSU luonnonhoito –tukiryhmän työssä voidaan keskittyä luonnonhoidon edistämisessä tärkeimpiin yleisen tason kysymyksiin, kuten luonnonhoitohankkeiden toimintaan, koulutuksiin, materiaaleihin ja viestintään.

Pirkanmaalla toimivaan **lehtohankkeeseen** liittyen keskusteltiin, että METSOn tavoite lehtojen osalta on erityisen kova, ja siksi tarvitaan monimuotoisuuden turvaamista muutenkin kuin pelkästään suojelusopimusalueilla. Talousmetsien lehtokoh-teissa on vastaavia luonnonarvoja kuin suojelualueilla. Valtion suojelualueiden lehdossa tehdään luonnonhoitoa, mutta valtion talousmetsissä lehtokuviot rajataan Erkki Hallmanin mukaan kaiken toiminnan ulkopuolelle.

Tulella tehokkaammin –hankkeessa jatketaan kulotuksiin liittyvää tutkimus- ja asiantuntijatyötä. Hankkeesta todettiin, että siihen sisältyy myös harjujen paahdeympäristöjen luonnonhoidon kehittämistä. Hankkeessa tehtävä linjaus pohjavesi-alueiden kulotusmahdollisuuksista on paahdeympäristöjen hoidossa tärkeä. Se koskettaa myös metsähallituksessa valmisteilla olevaa hiekkamaiden life-hanketta.

Lopuksi vielä todettiin, että **ultraemäksiset kankaat ja kalkkialueet** ovat METSOUssa ja LUTUssa esille noussut luontotyyppi, jonka luonnonhoidon kehittämiseen olisi hyvä organisoida hanketoimintaa.

4. *METSU luonnonhoito hankesuunnitelma: koulutukset, materiaalit ja asiantuntijatuki lh-hankkeille*

Saaristo esitteli tukiryhmälle kalvosarjan METSU luonnonhoito kehittämisen tilanteesta (LIITE 1).

Keskusteltiin METSU luonnonhoidon sisällöstä (dia 2). **METSU luonnonhoidolla lisätään monimuotoisuutta yksityismetsissä puuntuotannon rinnalla tai suojelusopimukseen liittyen.**

Soininen kertoi valmisteilla olevasta **luonnonhoitohankkeiden linjauksesta**. Puuntuotannon rinnalla METSU elinympäristössä tehtävien töiden *suunnittelun kustannukset* voidaan kattaa luonnonhoitohankkeen varoilla. *Työkustannuksia* korvataan siinä tapauksessa, että toteutus on jotain muuta, kuin osa normaalia metsätalouden toimintaa. Esimerkiksi harjujen paahderinteiden luonnonhoitohakkuissa voidaan korvata vaativan metsurityön aiheuttamat ylimääräiset kustannukset.

Jos luonnonhoito toimenpiteet vaikuttavat metsikön taloudelliseen tuotokseen, tapauskohtaiset korvaukset ovat mahdollisia. Käytännössä tällä hetkellä **vesiensuojelurakenteiden alle jääneet maapohjat sekä pystyyn poltettu puusto ovat ainoita, mistä hankkeissa on maksettu korvauksia**. Esimerkiksi pystyyn jäävää elinvoimaista säästöpuustoa ei linjauksen mukaan korvata, sillä sen säilymistä metsässä ei voida valvoa.

Kasvunmenetyksistä ei ole maksettu korvauksia (esimerkiksi paahderinteen avoimena pitämisestä). Periaatteessa luonnonhoito MOTTI ohjelmiston avulla korvauksia pystyttäisiin arvioimaan, mutta yhtenäisten ja johdonmukaisten käytäntöjen luominen on vaikeaa. Toisaalta kyse olisi enimmäkseen hyvin pienistä taloudelli-

27.11.2010

sista arvoista. Metsänomistaja tekee päätöksen luonnonhoitotyön tekemisestä muuten kuin puhtaasti metsätaloudellisin perustein.

Markus Nissinen esitti kalvosarjaan lisäkalvoa, jossa kerrottaisiin se, mitä tavanomaisesti talousmetsien luonnonhoidossa tehdään ja mitä mahdollisuuksia METSO-ohjelma tuo siihen lisää (dia 3).

Luonnonhoitohanketoimintaa koskevista sopimuksista Soininen totesi, että mikäli hankkeessa tehdään luonnonhoidon suunnittelua, siihen ei liity suunniteltujen toimenpiteiden toteuttamista koskevia sopimuksia metsänomistajan kanssa. Jos hankkeen varoilla tehdään luonnonhoitotöitä maastossa, niihin liittyy aina sopimus metsänomistajan kanssa. Sopimus velvoittaa metsänomistajan määrääjäksi pitäytymään sellaisesta toiminnasta, joka pilaisi kohteella tehdyn luonnonhoitotyön tavoitteet.

Saaristo esitteli suunnitelman syksyllä pidettävistä **METSO luonnonhoito koulutuksista** (dia 5 ja 6). Keskustelua herätti luonnonhoidon rahoituksen tilanne METSOssa.

Luonnonhoidon rahoitukseen vaikuttaa, että KEMERA luonnonhoitomomentin rahoitus on pitkälle korvamerkitty suojelusopimuksiin. Esimerkiksi vuonna 2011 merkittävä osa KEMERA luonnonhoitomomentin rahoitusta menee määräaikaisten suojelusopimusten uusimisiin.

Ilkka Koivisto kertoi, että Häme-Uusimaalla on jo kevästä 2010 lähtien eletty vuoden 2011 ympäristötukirahoituksen varassa. Nissisen mukaan herättää hämmennystä, että alueiden välillä on eroja luonnonhoitohankkeiden rahoitusmahdollisuuksissa.

METSO luonnonhoidon kouluttamisen dilemmaksi mainittiin, että niiden avulla "saadaan laiva liikkeelle, mutta sitten loppuu polttoaine".

Toisaalta on tärkeää, että luonnonhoidon toteutusta tehostetaan kouluttamalla toimijoita. Niukassa rahatilanteessa pitää keskittyä maastotöihin ja tehokkaisiin työlajeihin. On myös mahdollista, että tulevaisuudessa luonnonhoitomomentin rahoituksen myöntöön alueille korvamerkitään ne varat, joka ohjataan luonnonhoitohankkeiden toteuttamiseen.

Saara Lilja kertoi, että ELY-keskusten METSO-vastaavat kohtaavat työssään luonnonhoidosta kiinnostuneita maanomistajia. Olisi tärkeää, että he osaisivat neuvoa myös luonnonhoitoasioissa. Koulutuksia ei toistaiseksi ole ollut, joten ELY-keskuksiin kannattaa lähettää kutsu syksyn koulutuksiin.

METSO luonnonhoito materiaaleissa kehittämistyö keskittyy vuonna 2010 **työohjekortteihin**. Hankesuunnitelman mukaisesti tehdään viisi työohjekorttia, joiden tarkoituksena on esittää yleisiä ja selkeitä luonnonhoitotöitä erilaisissa METSO elinympäristöissä. Saaristo esitteli suunnitelman työohjekorttien aiheista. Suunnitelmaan muokattiin ja tukiryhmän keskustelun perusteella valitut aiheet ovat diassa 7.

Työohjekortit tulevat tueksi luonnonhoidon toteuttajalle ja maanomistajalle. Ne voivat myös toimia maanomistajan omatoimisen työn tukena. Kortit ovat sisällöltään melko suppeita, joten yhdessä kortissa ei esitetä kovin laajoja toimenpidekokonaisuuksia.

27.11.2010

Keskusteluissa todettiin tärkeäksi, että työohjekorttien luonnonhoito-ohjeet ovat linjassa metsähallituksen tulevien luonnonhoito ja ennallistamisoppaiden kanssa. Metsähallituksen luontopalveluilla ei toistaiseksi ole olemassa työohjekortteja, joten nyt tehtävillä korteilla voi olla käyttöä myös pysyvien suojelualueiden luonnonhoidon edistämisessä varsinkin YSA-kohteilla.

Asiantuntijapalvelu luonnonhoitohankkeille sisältää maastokäyntejä sekä tukea puhelimitse ja sähköpostilla. Retkeilyjä on toteutunut jo useampia. Myös puhelimitse ja sähköpostilla on tullut kyselyjä ja kommentointipyyntöjä (dia 8).

Soininen kertoi metsäkeskusten sisäisestä luonnonhoitokoulutuksesta 2010. Maastokoulutuksissa Pohjois-Karjalan ja Etelä-Pohjanmaan metsäkeskukset ovat kutsuneet muilta aluilta luonnonhoidon asiantuntijoita tekemään elinympäristöjen hoitoa ja kunnostusta maastoon lapiotyönä oikeille hoitokohteille. Nissinen toivoi samanlaisella rakenteella järjestettävää koulutusta myös yhdistyskentälle.

Puustoisten soiden luonnonhoidon kehittämisen työpaja pidettiin Tapiossa 11.5.2010. Saaristo esitteli kalvolla työpajan keskeisiä johtopäätöksiä (dia 9).

5. *Luonnonhoito viestintäsuunnitelma ja viestit*

Käsiteltiin viestintäsuunnitelmaa, johon tuli muutamia lisäyksiä (LIITE 2). Hankeviestintää tehdään eri keinoilla pitkin vuotta. Mediaviestintä painottuu koulutusten yhteyteen. Keskusteltiin ja tarkennettiin METSO luonnonhoito pääviestejä 2010. Pääviestien sisältö on seuraava:

- Metsänomistajat voivat saada METSO-ohjelman rahoitusta luonnonhoitotöiden suunnitteluun ja toteutukseen
- Luonnonhoidon tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja lisääminen METSO-ohjelman toteutukseen sopivassa elinympäristössä
- Metsänomistajille tarjottavat luonnonhoitotyöt perustuvat kokemukseen talousmetsien ja luonnonsuojelualueiden hoidosta
- Metsäorganisaatiot valmistautuvat luonnonhoitopalveluiden tuottamiseen metsänomistajille

6. Toimintakäytännöt luonnonhoitohankkeissa

Soininen kertoi, että viime vuosina on alettu selkeyttämään luonnonhoitohankkeiden toimintakäytäntöjä ja etsitty sekä koulutettu metsäkeskuksille parhaita käytäntöjä erilaisissa elinympäristöissä toimimiseen.

Yhtenä lähtökohtana luonnonhoitohankkeen toteutuksessa pitäisi olla, että suunnittelu ja toteutus kulkisivat mahdollisimman nopeasti toisiaan seuraten saman vuoden aikana.

Alun perin ja pääosin vielä nykyäänkin luonnonhoitohankkeissa on erillinen suunnitteluhanke ja toteutushanke. Tämä johtuu siitä, että toteutukseen on vaikea hakea etukäteen rahoitusta, jos taustalla ei ole tietoa siitä, kuinka paljon ja minkälaisia luonnonhoitokohteita metsänomistajat ovat tarjonneet hankkeen toimintaan.

Elinympäristöjen hoito- ja kunnostushankkeissa olisi kuitenkin mahdollisuuksia päästä suoraviivaisempaan ja nopeatempoisempaan toimintaan. Tämä onnistuu erityises-

27.11.2010

ti sellaisissa kunnostettavissa elinympäristöissä, joissa toimintaan on olemassa tietty sapluuna ja kohdekohtainen kustannus on jollain tapaa ennakoitavissa (esim. lähteen kunnostus). Jatkossa yksityismetsien luonnonhoitotöiden pinta-alat näkyvät Tapiion vuositilastoissa.

7. *Yhteistyön edistäminen luonnonhoidossa*

Kuluneen vuoden aikana on tullut vastaan useita positiivisia esimerkkejä toimijoiden välisestä yhteistyöstä luonnonhoidosta. Esimerkiksi Pohjois-Savossa metsähallituksen YSA-alueiden hoitoa suunnittelevat suojelubiologit tekevät yhteistyötä metsäkeskuksen luonnonhoitohanketoiminnan kanssa. Toimintaa voidaan tarvittaessa keskitää samoille alueille, mikä parantaa ekologista vaikuttavuutta.

Keskusteluissa tuli esiin, että luonnonhoitotöihin on vaikea löytää hyviä toteuttajia. Tarvittaisiin osaavien tekijöiden yhteistietoja välittävä tekijäpankki tms. Kuitenkin joillakin alueilla osaavia toimijoita löytyy. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla on useita koneyrittäjiä, jotka hallitsevat vesiensuojelurakenteiden teon.

Luonnonhoidon toteuttaja -asiaa voidaan edistää kehittämällä METSO luonnonhoidon kehittämisen linkkiä luonto- ja maisemapalvelut teemaryhmään. Teemaryhmästä on mukana mm. Tapiosta Airi Matila ja MO-liitosta Markus Nissinen. Luonnonhoitomethodien ja laitteiden kehittämiseenkin olisi tarvetta ja sitä työtä voitaisiin tehdä esim. ESR rahoituksella.

8. *Kehittämisen painopisteet ja koordinointi 2011*

Keskusteltiin METSO luonnonhoidon kehittämisen tulevista tarpeista. Kommenteissa nousi esille

- koulutusten järjestäminen edelleen,
- korprien sekä ultraemäksisten kankaiden ja kalkkikallioiden luonnonhoidon kehittäminen,
- luonnonhoidon kustannusten selvittäminen,
- luonnonhoidon markkinointi maanomistajille.

Keskusteltiin tarkemmin luonnonhoidon markkinoinnista maanomistajille. Hyötynäkökulmiin liittyvää tietoa pitäisi koostaa. Esimerkiksi vesiensuojeluhankkeet ovat olleet suosittuja, koska vesistöhaittojen poistoa on helppo markkinoida.

9. *Muut asiat*

Seuraava tukiryhmän kokous pidetään Tapiossa 1.11.2010 klo 9-14.